

Vier vormen van vrijheid

Zomercursus 2019
Theo Meereboer en Petra Bolhuis

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Mill (1806-1873)

- Vrijheid van het individu, mits de vrijheid van anderen niet geschaad wordt.
- Dat gaat ver, want iemand mag dus wel zichzelf schaden.
- Hij is beïnvloed door het utilitarisme van Bentham en zijn vader en het Engelse empirisme. Hij begint zijn academische leven met vooral logica, maar gaat hij gaandeweg meer aandacht schenken aan politiek als een zoektocht naar een praktijk van utilitarisme.

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Vrijheid en gelijkheid

Hij is buitengewoon begaafde man, trouwt uiteindelijk met eveneens buitengewoon begaafde vrouw en schrijft een deel van zijn werk aan haar Harriet Taylor-Mill en zijn stiefdochter Helen toe. Is voor politieke deelname van vrouwen, zwarten en arbeiders. Hij wil vrijheid voor het individu. Dan kunnen alle mensen meer geluk en minder ellende nastreven. Die ruimte moet een overheid hen laten, zonder te bepalen hoe dat er uit zou moeten zien.

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Wie kan de vrijheid aan

- Waar Berlin het heeft over positieve en negatieve vrijheid zegt Mill nog ; "We hebben het niet over kinderen, of over jongelui onder de leeftijd die de wet aangeeft als de volwassenheid. Mensen die niet buiten de zorg van anderen kunnen moeten evenzeer tegen hun eigen handelingen beschermd worden als tegen leed van buitenaf. Om diezelfde reden kunnen we die achtergebleven samenlevingsvormen buiten beschouwing laten waar het volk zelf nog als onmondig kan gelden." (Over vrijheid blz. 440)

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Wel en geen inmenging van de staat

Dat dit impliciet grote inmenging van de staat mogelijk maakt zien we in zinnen als; "De wetten die in veel landen van het vasteland een huwelijk verbieden als de partijen niet kunnen aantonen dat zij in staat zijn een gezin te onderhouden, gaan de rechtmatige macht van de staat niet te buiten." Tegelijkertijd ziet Mill grote bezwaren tegen liefdadigheid van de staat, omdat dit teveel macht met zich meebrengt.

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Vrijheid om te denken

- Mill wil binnen de strikte wereld van het victoriaanse denken ruimte voor met name geestelijke vrijheid van een klasse die zichzelf kan bedruipen en zelfstandig wil e kan nadenken. Berlin heeft een punt als hij zegt dat Mill vooral originele, fantasierijke karakters wil kweken.(Berlin blz. 20)

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Welke vrijheid gaat het over?

- Vrijheid van handel (voorbeeld opium in China blz. 153) omdat anders de kopers zelf geen vrije keuze kunnen maken.
- Vrijheid van opvattingen, vooral deze vindt Mill bedreigd in zijn tijd;

“In de tegenwoordige tijd, - die is beschreven als ‘berooft van zijn geloof, maar doodsbenauwd voor twijfel’- waarin mensen niet bijzonder overtuigd zijn van de waarheid van hun opvattingen, maar vooral niet zouden weten wat zij zonder hen zouden moeten beginnen, wordt het recht om een opvatting tegen aanvallen uit het publiek te beschermen niet gebaseerd op de waarheid, maar op het nut daarvan voor de maatschappij.”(59)

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Vrijheid onder (on)gelijken

Mill maakt een scheiding tussen de vrijheid van het individu en de sociale ruimte. Hij schrijft in een klassenmaatschappij. (Marx, Das Kapital 1867)

Zijn idee lijkt op de scheiding positieve vrijheid en negatieve vrijheid, maar valt daar niet mee samen. Deze hoort bij de massamaatschappij. Dat kunnen we vandaag de dag beter zien. (bijvoorbeeld in de claimcultuur in Amerika)

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Vrijheid waartoe?

Mill heeft, min of meer onbewust, de opvatting dat er een morele, weldenkende, kritische voorhoede is die de mensheid op nieuwe ideeën kan brengen. De vooruitgang richting een beter wereld, een meer ware wereld misschien wel, ligt in de ruimte die deze groep krijgt om zijn en haar ideeën in de publieke ruimte te tonen. Daarvoor is de vrijheid noodzakelijk.

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Waarvoor dient vrijheid

“ Mill schrijft ; (...)al kan men er mogelijkermits aan twifelen of een edel karakter altijd gelukkiger is door zijn noblesse, er kan geen twijfel aan bestaan dat deze andere mensen gelukkiger maakt” (Utilitarisme, blz. 16) met andere woorden de ruimte voor vrijheid is er om de wereld beter te maken.

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Vrijheid als principe of als doel

In Mills vrijheidsopvatting raakt het begrip gelijkheid volgens Berlin verloren. De democratische rechtsgelijkheid betekent dat iedere burger recht heeft op ruimte en vrijheid van inmenging. Dat is nieuw en deel van een denken waar Berlin pal voor staat, terwijl Mill niet eens merkt dat hij deze ruimte niet beschermt. (Berlin blz. 21) Als vrijheid een middel tot een doel wordt ligt het doel heiligt de middelen op de loer.

Vrijheid Maieutiek 2019-2

Mill stelt nut boven vrijheid

“Ik beschouw het nut als de uiteindelijke toetssteen van alle ethische problemen; maar het moet een nut zijn in de ruimste zin, gebaseerd op de duurzame belangen van de mens als progressief wezen.” (Over vrijheid blz. 20)

Arendt zal vragen; Maar wat is het nut van het nut?

Vrijheid Maieutiek 2019-2